

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ
ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРИВАТНИХ
ПРАВОВІДНОСИН**

**Матеріали
Всеукраїнського науково-практичного
семінару
24 листопада 2021 року**

**Дніпро
2021**

УДК 340.111.5

А – 43

Рекомендовано до друку Вченою Радою ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет» від 25 листопада 2021 р., (протокол № 3)

А-43 Актуальні питання матеріальних та процесуальних приватних правовідносин : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (Дніпро, 24 листопада 2021 р.). Дніпро : ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2021. 70 с.

Збірник містить матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару «Актуальні питання матеріальних та процесуальних приватних правовідносин» (24.11.2021), у роботі якого взяли участь науково-практичні працівники, практичні працівники, а також здобувачі вищої освіти.

Також вміщено вибрані есе учасників Національного конкурсу есе на тему «Приватність в епоху цифрових технологій» (листопад 2021 року; ELSA Dnipro, ELSA Ukraine, Дніпровський гуманітарний університет).

Матеріали друкуються в авторській редакції, що не виключає окремого технічного редагування.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

докт. юрид. наук., доц. **Олег КИРИЧЕНКО**, канд. юрид. наук, доц.
Тетяна ЛЕЖНЄВА, канд. юрид. наук **Станіслав ЧЕРНОП'ЯТОВ**.

© ВНПЗ ДГУ, 2021

© Автори, 2021

ЗМІСТ

Тези доповідей учасників науково-практичного семінару

Бойко Тетяна Анатоліївна Цивільно-правові відносини: поняття та ознаки.....	5
Гузенко Ангеліна Віталіївна Аналіз судової практики у справах про скасування усиновлення.....	8
Давидюк Вадим Миколайович Оподаткування доходів громадян України, здобутих за кордоном: проблемні питання та шляхи їх вирішення.....	11
Лежнєва Тетяна Миколаївна Щодо колізій у правовому регулюванні регресної матеріальної відповідальності державних службовців.....	13
Мосейко Анжела Геннадіївна Зарубіжний досвід правового регулювання утворення корпорацій: проблемні аспекти.....	16
Нугаєва Валерія Вікторівна Особливості правового регулювання об'єктів альтернативної енергетики.....	18
Панасенко Інна Анатоліївна Поняття і зміст цивільної правоздатності фізичних осіб	20
Сахарова Катерина Олександрівна Судова практика захисту від булінгу як форма захисту суб'єктивних прав і законних інтересів громадян.....	23
Татарінов Віктор Іванович Щодо поняття юридичної помилки в цивільному праві.....	27
Трескін Дмитро Олександрович Окремі аспекти захисту права власності в практиці суду ЄС.....	31
Чабаненко Микола Миколайович Щодо оборотоздатності права оренди земельної ділянки.....	33

Судова форма захисту характеризується наступними перевагами:

1. судовий захист поширюється на необмежене коло осіб;
2. судовому захисту підлягають усі без винятку права і свободи, що належать індивідові, як в силу прямої вказівки Конституції України й інших законів, так і тих, що не мають нормативного закріплення, але не суперечать закону;
3. захист здійснює спеціальний орган – суд, створений тільки для розгляду спорів про право;
4. суд вирішує заявлені вимоги на основі застосування норм цивільного, сімейного, трудового та іншого права в порядку цивільної юрисдикції;
5. обставини справи досліджуються в режимі цивільної процесуальної форми, що гарантує законність і обґрунтованість вирішення спору;
6. захист здійснюють неупереджені судді;
7. у розгляді справи беруть активну участь сторони спору й інші заінтересовані особи. Це підвищує ефективність судової процедури і, як результат, сприяє правовому вихованню громадян.

Таким чином, судова форма захисту найбільш пристосована до вирішення спірних і складних правових питань через наявність детального регулювання порядку розгляду справ за участю заінтересованих осіб, закріплення всебічних гарантій ухвалення законного та обґрунтованого рішення. Слід зазначити, що в силу цього вона не може забезпечити оперативність захисту. Це є однією із причин існування інших форм захисту права й удосконалення судової форми, введення форм спрощеного судового захисту, наприклад наказного провадження.

Список використаної літератури:

1. Цивільний процес України : підручник / кол. авторів; за ред. В.О. Кучера. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 768 с.
2. Судова практика щодо булінгу: відмінності від інших ситуацій. URL: <https://pravo.minjust.gov.ua/ua/articles/1419-sudova-praktika-shhodo-bulingu-vidminnosti-vid-inshih-situacij>
3. Офіційний веб портал UnitedStatesGovernment. URL: <https://www.stopbullying.gov/prevention/atschool/index.html>

Татарінов В.І.

старший викладач кафедри права
Дніпровського гуманітарного університету

ЩОДО ПОНЯТТЯ ЮРИДИЧНОЇ ПОМИЛКИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Вперше поняття помилки досліджував ще давньогрецький мислитель Аристотель. У праці «Про софістичні спростування» він детальніше розглянув питання про логічні помилки. Він писав що помилкові умовиводи бувають двоякого роду: одні з них формально правильні, але виходять з помилкових засновників, інші ж формально неправильні. Тобто Аристотель логічні помилки поділяв на помилки, що виникають зі способу вираження думки в мові, і на помилки мислення, які не залежать від способу вираження, а є порушенням правил логічних операцій [1, с. 5–51].

Слід підкреслити, що у правознавстві помилка належить до складних явищ, які і до цього часу не мають системного вивчення.

Письменник В.І. Даль трактував помилку як прогріх, неправильність, невірність, промах, огріх; обмовку чи непорозуміння; погане помилкове розпорядження або вчинок; ненавмисну дію чи необережний проступок, ненавмисне спотворення чого-небудь [2, с. 633].

За «Новим тлумачним словником української мови», помилка – це неправильність у підрахунках, написанні слова і т. ін.; похибка; огріх, прогріх, хиба; неправильна думка, хибне уявлення про когось, щось. Таким чином, помилятися – значить допустити помилку, неправильність, неточність у чому-небудь [3, с. 556].

О.Б. Лисюткін підкреслював, що у цивільному праві помилка ототожнюється з помилкою, оманною; у процесуальних галузях вона розглядається як правопорушення; у загальній теорії держави і права – як негативний результат, специфічний юридичний факт. Існують також інші уявлення про юридичну природу помилки. Подібні колізії формують передумови для багатозначної оцінки помилок в юридичній практиці [4].

Якщо проаналізувати терміни в наукових працях вчених-правознавців, правозастосовну практику з приводу змістовного значення поняття «помилка» в правознавстві то можна сказати, що їх позиція далеко не однозначна.

Так, в їх працях, дослідженнях та судових рішеннях можна зустріти позначення помилки як: «дефект права», «вада», «омана», «неузгодженість», «недолік», «прогалина у праві», «прогалини у законодавстві, «дефект правотворчості», «дефект норм права», «законотворча помилка», «техніко-юридична помилка», «помилка у правозастосуванні», «помилка у праві», «правовий дефект», «конкуренція правових норм» та інші.

О.Б. Лисюткін визначає помилку як негативний результат, що зумовлений складністю та суперечливістю соціального розвитку та неправильністю юридично значущих дій учасників суспільних відносин, який перешкоджає досягненню поставлених цілей і передбачає можливість виникнення або зміни суб'єктивних прав та юридичних обов'язків учасників суспільних відносин [5, с. 26].

Е.У. Прус зазначає, що правова помилка полягає у неправильному усвідомленні та розумінні юридичних властивостей діяння, а також його наслідків [6, с. 80].

Л. І. Каленіченко підкреслює, що «у зв'язку з тим, що помилка у юридичній діяльності, як правило, «має» певні юридичні наслідки, проблема з'ясування юридичного загальнонаукового значення помилки і розробка її родового поняття є одним із актуальних завдань сучасної юриспруденції» [7, с. 31].

Ми повністю погоджуємося з думкою Л.І. Каленіченко та вважаємо, що багатозначність змістовності поняття «помилка» є негативним фактором для науковців, а наслідком цього є те, що ними не розроблена до цього часу загальнотеоретична концепція цього поняття.

У цивільному праві помилки поділяються на помилки юридичні та помилки фактичні. Ми розглянемо питання щодо помилки юридичної. Будемо виходити з того, що юридична помилка це неправильне уявлення про зміст правової норми, а фактична помилка це неправильне розуміння про фактичні обставини, які підлягають юридичній оцінці для правильної кваліфікації. Тобто юридична помилка являє собою єдність об'єктивного і суб'єктивного.

У приватному праві проблема юридичної помилки детально досліджувалася юристами Давнього Рима. Вони стверджували, що помилка це розбіжність волі з її виразом зовні, тобто між демонстрацією волі і реальністю. Розбіжність волі з її виразом це є наслідок невідання суб'єкта про дійсні обставини справи.

Знайомство та аналіз праць давньоримських юристів, з цього питання, показує, що вони акцентували увагу на декілька моментів: так юрист II ст. Секст Помпоній стверджував, що «у обманутого відсутня воля, то його згода є недійсною» [8].

Юрист III ст. н.е. Юлій Павло зазначав, що незнання права (правового припису) шкодить будь-кому, а незнання факту не шкодить [9].

Юрист III ст. Доміцій Ульпіан, прихильник природного права, писав, що «помилка нічого не змінює в справжньому стані справ» [10].

Така позиція давньоримських юристів дозволяє зробити висновок, що наслідком юридичної помилки є незнання суб'єктом правового змісту обставин або певне правове оману, тобто правове значення надавалося «помилки в факті», а не «помилки в праві».

Всім відомі Закони XII таблиць – юридичний документ римського приватного права, якій був виставлений на 12 дошках на площі в центрі стародавнього Рима, що мала назву Форум, для загального огляду. Звідси і з'явилася в римському праві аксіома, а згодом і, в багатьох країнах світу, що «незнання закону не виключає відповідальності»

Цивільне законодавство України не дає поняття помилки. В ст. 229 ЦК мова йде лише про наслідки правочину, який вчинено під впливом помилки, що тягне правовий наслідок у вигляді визнання її недійсною і реституцію. У вітчизняній юриспруденції відсутнє чітке та загальновизнане поняття «юридичної помилки», як і помилки в праві в цілому, на що ми звертали увагу вище.

Ми розглядаємо відсутність чіткого і однозначного визначення законодавцем «юридична помилка» у вітчизняному законодавстві як своєрідні прогалини в праві, що вимагають свого правового регулювання.

Спробуємо, використовуючи наукові праці давньоримських юристів, сучасних вчених з правознавства та виходячи з того, що юридична помилка це негативний результат юридичної діяльності, назвати та охарактеризувати признаки такої помилки.

Для юридичної помилки обов'язковою ознакою є її ненавмисність. Особа, яка допустила таку помилку, вважала, що вона діє правильно, а помилка виникла в результаті добросовісної омані. Тут відсутній у особи намір вчинити помилку або недбало виконати свої обов'язки.

Звідси ми бачимо різницю між юридичною помилкою та правопорушенням. Помилка виникає випадково, без попереднього свідомого наміру, що виключає винність суб'єкта, а правопорушення – це завжди усвідомлений акт поведінки, якій має свій юридичний склад. Правопорушення прямо зазіхає на охоронювані законом суспільні відносини. Якщо уявити, що юридична помилка це винні дії без встановлення цього в законі, то ми отримаємо необґрунтоване звинувачення.

За вчинене правопорушення законодавством передбачена юридична відповідальність. За юридичну помилку особа, яка її вчинила, юридичної відповідальності не несе. Юридична помилка дає право вимагати її виправлення та виконати юридичний обов'язок з метою усунути цю помилку.

Результат юридичної помилки – це завжди результат негативний. Він проявляється в тому, що особа не може в повній мірі реалізувати свої права, інтереси та свободи, не вирішуються або не в повній мірі вирішуються державні завдання.

Юридична помилка повинна бути суттєвою. Ознаки суттєвості названі у ч. 1 ст. 229 ЦК України – це помилка щодо природи правочину, прав та обов'язків сторін, таких властивостей і якостей речі, які значно знижують її цінність або можливість використання за цільовим призначенням. Відповідно до ч. 1 ст. 229 ЦК, помилка щодо мотивів правочину не має істотного значення, крім випадків, встановлених законом.

Характерною ознакою юридичної помилки є те, що її може здійснити тільки особи, які мають повноваження, обов'язки щодо правотворчої та правозастосовної діяльності тобто особи, що володіють відповідною правосуб'єктністю.

До особливостей юридичної помилки можна віднести порядок її виявлення та виправлення. У кожному конкретному випадку щодо необхідності виправити помилку законодавством передбачається певна процедура для цього. Так, статтею 269 ЦПК України передбачено, що суд може з власної ініціативи або за заявою учасників справи виправити допущені в рішенні чи ухвалі описки чи арифметичні помилки. Питання про внесення виправлень, за ініціативою суду, вирішується в судовому засіданні за участю учасників справи, проте їхня неявка не перешкоджає розгляду питання про

внесення виправлень. Заява про внесення виправлень розглядається протягом десяти днів після її надходження.

До характерних особливостей юридичної помилки, на нашу думку, можна віднести і засоби, за допомогою яких відбувається виправлення такої помилки. Ці засоби визначаються законодавством та можуть бути реалізовані тільки повноважними особами – це може бути скасування судового рішення, визнання нормативного акту недіючим або недійсним.

На підставі вищевикладеного можна сказати, що юридична помилка – це реально отриманий та існуючий небажаний результат ненавмисних, але протиправних дій повноважної особи у процесі волевиявлення на стадіях правотворчої та правозастосовної діяльності.

Список використаної літератури:

1. Основоположения логики Аристотеля. Метафизика Аристотеля / Аристотель. Соч. в 4-х тт. Москва, 1976–1983. Т. 2. 384 с.
2. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка. В 4-х т. Т. 2 : И–О. Москва, 1989. 779 с.
3. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. / Уклад.: В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. Київ : Вид-во «Аконіт», 1999. Т. 3 : О–Р. 918 с.
4. Лисюткин А.Б. Ошибка как категория правоведения (теоретико-методологический аспект) : диссер. ... докт. юрид. наук. 12.00.01. Саратов, 2002. 414 с.
5. Лисюткин А.Б. О понятии категории «ошибка» в юриспруденции: логико-философский аспект. *Правоведение*. 1996. № 3 (214). С. 21–26.
6. Прус Е.У. Помилка при застосуванні права. Поняття та характеристика. *Актуальні проблеми політики*. 2014. Вип. 51. С. 79-86.
7. Каленіченко Л.І. Помилка як категорія правознавства. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Серія «Право». 2014. Вип. 17. С. 31–33.
8. Вільгельм Сигізмунд Тейфель: Історія римської літератури. Тейбнер, Лейпциг, 1870 рік.
9. Макеев В.В., Головка А.Г. Частное право Древнего Рима: Учебное пособие. Ростов-на-Дону : Мар-Т, 2002. 256 с.
10. Темнов Е.И. Звучащая юриспруденция : монография. Москва : Вольтерс Клувер, 2010. 560 с.

Трескін Д.О.

старший викладач кафедри права
Дніпровського гуманітарного університету

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ В ПРАКТИЦІ
СУДУ ЄС**

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ ТА
ПРОЦЕСУАЛЬНИХ
ПРИВАТНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Матеріали

Всеукраїнського науково-практичного семінару

*(24 листопада 2021 року, ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний
університет»)*

Оригінал-макет – Мірошник А.Д.